

Martinson lyfter fram två «ytterst goda historiska exempel på experimentella postkristna teologer». Gemensamt för Søren Kierkegaard och Friedrich Nietzsche är deras intensiva engagemang för och emot kristendom och deras ständiga reflektion över kristna tänkare och perspektiv.

Otydligheten kring teologins objekt förkroppsligas i bokens andra del i vilken Martinson tillämpar sin postkristna teologi på bland annat företagsetik, existentiella frågor i konsten och vådan av teologiskt etiketterande. Här länkas teologi samman med kultur och författaren visar på en korsbefruktning mellan de två sfärerna. Ansatsen är god och visar på bredden i den experimentella teologin. Som skyltfönster till författarens teologiska metod fungerar den dock dåligt. Med sina magra slutsatser och otydliga ärende förmår den inte att locka nya kunder. Det må vara sant att teologiska etiketter kan verka begränsande och att företag har en själ, men om en postkristen teologi ska göra skäl för sin fortsatta existens måste den erbjuda djupare analyser än så.

Styrkan ligger alltså i bokens första hälft där Martinson för ett omfattande teoretiskt och metodologiskt resonemang kring teologins väsen, ett slags fundamentalteologi om man så vill.

Beträffande frågan om vem som är teologins subjekt tycks Martinson mena att alla som vill ta del av en akademisk reflektion över livsåskådningsfrågor är teologer och alltså teologins subjekt. Kyrkan fungerar varken som teologiskt subjekt eller som teologisk arena. Författaren motiverar detta utifrån att kyrkan är så försvagad och så divergent att den inte fungerar som en sammanhållande länk och därför inte är meningsfull att tala om. Frågan är emellertid om inte kyrkan kan vara en viktig tolkningsgemenskap och teologiskt subjekt trots — eller kanske till och med tack vare — sina divergerande offentligheter? Jag tror att Martinson underskattar kyrkans betydelse och potential i ett postkristet land och för en postkristen teologi.

Trots sin obalans mellan de två delarna är *Postkristen teologi* skarpsynt, kreativ och omskakande. Martinsons bok förtjänar en vid läsekrets!

Jakob Wirén

Torben Hammersholt Christensen & Søren Harnow Klausen (red.): *Darwin eller Intelligent design*. 333 sid. Anis, Köpenhamn 2007.

Efter flera års het debatt, speciellt i USA, kring begreppen «intelligent design», «kreationism» samt «evolutionsbiologi», kan det verka lite lugnande att få läsa en antologi där vetenskapsmännen får framträda

och ge sin syn på saken. Vad handlar egentligen denna diskussion om? I Sverige har det främst talats om oron kring att vissa religiösa friskolor vill presentera ett alternativ till Darwins teori om arternas utveckling. Kommer dessa friskolor att förvilla barnen/eleverna?

I *Darwin eller Intelligent design* får man höra vad som sägs från danskt håll. Jag får börja med att påpeka att åtta av de tio författarna säkert vill behålla «evolutionär läroplan». Jag tänker kort beskriva de olika artiklarna, fast med ett tappert försök att inte förstöra spänningen för den som tänker läsa denna innehållsrika antologi!

I första kapitlet redogör Olav Hammer för kreationismens idéhistoria, med citat från första Moseboken samt kyrkofadern Augustinus, som i sin skrift *De Civitate Dei* förstärkte den gängse judiska skapelsetron. Sedan går Hammer bl.a. igenom några viktiga punkter kring utgivningen av Charles Darwins *Om arternas uppkomst*, som är den skrift, tillsammans med bibeln, som huvuddelen av diskussionen rör sig kring.

David Favrholtts essä, «Darwins väg till evolutionsteorin», skildrar Darwins livshistoria, upptäcktsresorna, hans kamp mot rådande vetenskapsetablissemang etc. Dessutom visas här lite grann, med illustrationer, hur arterna på jorden utvecklats enligt Darwin, samt hur dessa teorier har redigerats genom åren.

Niels Henrik Gregersen gör det lite klarare för oss européer. I «Historien om Intelligent design» koncentrerar han sig på vad som hänt i det amerikanska lägret. Namnet «intelligent design» utreds, liksom de olika rättegångarna kring skolundervisning, där holistiska teorier om komplexa enheter hittills verkar ha motbevisats av biologer som hittat exempel på enklare versioner av olika cellfunktioner. Gregersen påpekar bl.a. att det finns många definitioner på ID, allt från att Gud har skapat universum till att han ständigt griper in i form av systematiska mirakel.

Sedan kommer den, enligt mig, mest spännande titeln: «Intelligent designs intellektuella argumentation: Michael Behe och William Dembski». Här berättar Jens Hebor om vad ID-rörelsens två största namn menar med termer som «irreducibel komplexitet», dvs. hur de resonerar då de påstår att vissa cellfunktioner endast finns som helheter. Jens Hebor skriver ner sin utförliga kritik mot resonemangen i detta långa avsnitt.

Intelligent design-teorin har en stark underton av etik och denna presenteras lämpligen av en som är positiv till ID, nämligen Jakob Wolf: «Intelligent design i naturen och etik». Han menar bl.a. att ID främst använder fenomenologiska förklaringar, istället för strikt vetenskapliga. Han utreder förhållandet mellan fenomenologi och (1) naturvetenskap, (2) religion och (3) etik.

Jakob Christensen-Dalsgaard med «Intelligent design som biologisk teori?» står på motsatt sida om föregående författare. Han ställer sig starkt frågande till hela ID-teorin om irreducibel komplexitet och undrar varför man ibland har skrivit om evolutionen som «endast en teori bland flera» samt varför biologer i allmänhet kallas för «evolutionister», när biologin som ämne i själva verket beskriver just evolutionen. Jag får uppfattningen att han dessutom är kritisk till gudstro, samt benämner indirekt alla som överhuvudtaget tror på något övernaturligt som «kreationister/ID-anhängare». Han analyserar Jakob Wolfs fenomenologi och kritiserar friskt och utförligt.

En av redaktörerna, Sören Harnow Klausen, står för sjunde kapitlet: «Intelligent design som vetenskap?» Han pekar på hur vanskligt det kan vara att avgränsa och definiera begreppen «ID» och «evolution». Klausen försöker lugna debatten och det tycks som om han inte vill att vi hoppar mot ytterligheterna; även evolutionsteorin har hittills sina obevisade fläckar.

«Intelligent design — förnuftet på standby!» Här går Jan Faye bl.a. igenom begreppet «naturlig förklaring», som är ett av slagorden som används i dispytterna. Han säger att det är omdiskuterat huruvida man kan ge fullständiga fysiska förklaringar till alla fenomen. För filosofer och teologer råder det nog ingen tvekan om att det är detta kapitel som i första hand kommer att sträckläsas. Här definieras begreppen.

Gorm Nissen behandlar «evolutionär altruism», dvs. att en population evolutionsmässigt kan vinna på att en del individer antar en, till synes, osjälvisk roll. Han refererar till exempel till Richard Dawkins' verk *Den själviska genen*. Med sina schematiska argument och bevis höjer Nissen spänningen, fast man förstår samtidigt att altruism i sig är ett hittills ej väldefinierat begrepp.

Allra sist har den enda kvinnliga skribenten, Caroline Schaffalitzky de Muckadell, ordet. Hon tar sig an den kritiska frågan: Vad ska barnen i skolorna få för biologiundervisning? Hon citerar bl.a. Koranens ord om skapelsen och menar att man bör överväga om barn överhuvudtaget är i stånd att värdera argumenten för och emot evolutionsteorin. Det stora problemet med ID verkar vara att teorin är svår att testa.

Darwin eller intelligent design har sina kvaliteter främst i att de olika skribenterna skriver så underhållande, att man vissa timmar inte släpper boken! Men jag har två frågor att ställa till vissa av författarna: (1) Vet ni om att många/de flesta kristna i Europa köper hela evolutionsteorin? Hos några av skribenterna verkar det som om det handlar om «Gud eller evolutionen» och detta kanske gäller i USA, det vet jag inte, men i allmänhet inte på denna sida om Atlanten. ID-anhängarna skulle jag vilja fråga nästan samma sak: (2) Kan inte Gud vara så stor att han skapat evolutio-

nen med hull och hår och all dess kausalitet? Tack annars för frågeväckande, underhållande och bildande läsning!

Cecilia Baldén-Lembke

Maria Liljas Stålhandske: *Ett avgörande beslut. Om existentiella behov och uttryck i samband med tidig abort (Diakonivetenskapliga institutets skriftserie 15) 99 sid. DVI, Uppsala 2006.*

När biskoparnas brev om begravning kom för en tid sen, var ett av de mest uppmärksammade avsnitten «Akt för aborterade foster». Många verkade förvånade över att sådana riter existerar, men för sjukhuspräster och diakoner blir detta ett allt vanligare önskemål, och det var mot den bakgrunden som biskoparna tog tillfället att yttra sig. Biskoparna menar att denna rit hör till själavården och bör inte regleras. Omsorgen om föräldrarna ska vara vägledande och deras önskemål bör styra utformningen av riten.

Mot bakgrund av att denna fråga aktualiserats, är religionspsykologen Maria Liljas Stålhandskes studie *Ett avgörande beslut: om existentiella behov och uttryck i samband med tidig abort* ett värdefullt bidrag till förståelsen av dessa riter. Liljas Stålhandske har etablerat sig inom ritvetenskapen som förespråkare för individuellt utformade riter, som svarar mot människors specifika livssituation och önskemål. Hon är förutom forskare även verksam som rituell vägledare.

Boken är resultatet av en pilotstudie och ska tas för detta: den är det första steget mot en större undersökning. Den första halvan av boken utgörs av en forskningsöversikt rörande aborter ur olika perspektiv: historiska, politiska, etiska, vårdvetenskapliga, medicinska, feministiska och religionshistoriska. Här ges en inblick i abortens komplexitet för såväl samhället som individen. Den är väl värd att läsa för den som vill veta mer om de frågeställningar som ofta väcks i samband med att abort diskuteras. Den andra halvan av boken redovisar och analyserar intervjuer med sex personer som i sitt arbete kommer i kontakt med kvinnor i en abortsituation (kuratorer, rådgivare och sjukhuskyrkans personal), samt med fyra kvinnor som genomgått en abort. Här är Liljas Stålhandske öppen med svagheten i studien. Hon hade svårt att få informanter och urvalet är därför litet och skevt, vilket också tyvärr märks. Vad hon lyckas visa är därför inga generella slutsatser, utan lite grann av den komplexitet och de disparata tankar som kan finnas hos olika kvinnor. Ett sådant exempel är hur man benämner «det som aborteras»: är det i termer av foster eller barn — och är valet av ord ett utslag för hur man ser på abortsituatio-